

Procesualne določbe o pogojni obsodbi.*

Dr. Munda Avgust.

Določbe kazenskega postopnika o pogojni obsodbi so borne. Zato so nastali v sodni praksi razni dvomi in težkoče zlasti glede tega, kako je poslovati s pogojno obsodbo, ko poteče preskusna doba, ne da bi bila pogojna sodba preklicana. V naslednjih vrsticah si hočemo na kratko ogledati posamezne določbe kazenskega postopnika, ki se tičejo pogojne obsodbe.

I. Pripravljalni postopek. Kazenski postopnik ne omenja pogojne obsodbe v pripravljalnem postopku; vendar mora že preiskovalni sodnik pripraviti gradivo tudi zato, da omogoči sodečemu sodniku, da ev. izreče pogojno sodbo. V postopku pred okrožnim sodiščem se pribavijo v pripravljalnem postopku tudi obdolženčevi osebni podatki (§ 262 od. 2 Kp.), pred okrajnim sodiščem pa se vrše poizvedbe le izjemoma (§ 382 od. 1 Kp.). Ker sodi okrajno sodišče najlažja kazniva dejanja (§ 9 št. 1 Kp.), se izreka največ pogojnih obsodb ravno pri okrajnih sodiščih. Okrajni sodnik mora, ko razpiše ustno razpravo, hkrati pribaviti obtoženčeve osebne podatke, zlasti pa kazenski list.¹ Potrebno pa je, pribaviti tudi podatke o obtoženčevih imovinskih razmerah, da se lahko uporabi določba §§ 65 od. 3., 66 od. 3 Kz. (pogoj, da plača obsojeni v določenem roku odškodnino). Če gre za inozemskega storilca, je težko pribaviti kazenski list. Zato se praviloma ne bo dala izreči pogojna obsodba zoper inozemca, ki ima svoje bivališče v inozemstvu. Tudi je težko dognati, ali je inozemec v inozemstvu prestal preskušnjo (§ 68 Kz.) brez prikora. Če se pa pogojna obsodba preklicše, ni moči izvršiti kazni, če je obsojeni inozemec v tujini.

II. Vabilo k razpravi. Ako je obtoženec pogojno obsojen, ga opozori sodnik na pogoje, ki se jih mora držati za časa

* Kratice: 1. Dr. Tihomir Vasiljevič. Uslovna osuda. 1935. Mostar.
Dr. Tihomir Ačimovič. Nekoliko aktualnih krivično pravnih pitanja. Arhiv II. 1937. Uslovna osuda. Branič. 1937.

¹ Predsedništvo apel. sod. v Ljubljani je odredilo z okrožnico z dne 12. 12. 1931 preds. 1120/2/29—169 in z dne 19. 2. 1934 Su 657/2—35—14, da se morajo zlasti pri pogojnih obsodbah točno ugotoviti prejšnje kazni obdolženec in točno v smislu § 152 od. 1 Kp. vpisati v zapisnik o zaslišanju obdolženca.

preskušnje (§ 288 od. 3 Kp.). Že zbog tega je potrebno, da je obtoženi navzoč, ko se razglasi pogojna obsodba. V določbi § 389 od. 3 Kp., ki velja le za postopek pred okrajnim sodiščem, pa je povrh tega odrejeno, da se ne sme niti izrekati niti razglasiti pogojna obsodba, če obtoženi ni navzoč. Iz teh določb je posneti, da je treba obtoženca v postopku pred okrajnim sodiščem že v vabilu opozoriti nele na to, da se bo v primeru, če ne pride na razpravo, izrekla kontumačna sodba (§ 389 od. 1 Kp.), marveč tudi na to, da se v tem primeru pogojna obsodba ne bo mogla izreči.

III. Glavna (ustna) razprava. 1.) Pogojna obsodba se sme praviloma izreči tudi tedaj, če obtoženi ni navzoč pri razpravi. Le za postopanje pred okrajnim sodiščem velja izjemna določba § 389 od. 3 Kp; o tej določbi smo govorili že pod II. Če obtoženec ni navzoč, prekine okrajni sodnik razpravo, če namerava izreči pogojno obsodbo in povabi obtoženca na ponovno razpravo s poukom, da ga bo dal sicer privedi.² Predpis § 389 od. 3 Kp. velja, kakor že prej (II) omenjeno, le za okrajna sodišča, ker obtoženec pred ustno razpravo praviloma še ni bil zaslišan. Ne glede na to pa lahko okrajni sodnik obtoženca laže in hitreje povabi predse, kakor sodnik okrožnega sodišča, čigar okoliš je znatno večji. Za sodnika poedinca okrožnega sodišča predpis § 389 od. 3 Kp. po analogiji ne velja, tem manj seveda za senat okrožnega sodišča.³ Vpraša se, ali velja predpis § 389 od. 3 Kp. za primer, če je bil obtoženi oproščen, da pride osebno k ustni razpravi (§ 389 od. 1 Kp.). Menimo, da velja tudi za ta primer. Če hoče okrajni sodnik izreči pogojno obsodbo, pač ne bo dal dovoljenja po 389 od. 1 Kp. Predpis § 389 od. 3 Kp. namreč ne velja le za izrekanje marveč tudi za razglasitev pogojne obsodbe.⁴ Določba § 389 od. 3 Kp. velja seveda le za postopanje na prvi stopnji, ne pa za postopanje pri okrožnem kot prizivnem sodišču ne glede na to, ali se rešuje priziv pri seji ali na razpravi.

Tudi večina inozemskih zakonov predpisuje, da mora sodnik opozoriti obtoženca, ki je pogojno obsojen, na posledice pogojne obsodbe. V čem naj bo ta pouk, naš zakon (§ 288 od. 3 Kp.) ne pove. Zakon misli na pogoje,

² Pravni pregled str. 114.

³ Nekateri zakoni sploh izključujejo pogojno sodbo, če obtoženi ni navzoč, češ obtoženi, ki ne pride na razpravo, pokaže s tem, da svojega dejanja ne obžaluje in ga ne smatra za resnega.

⁴ Nasprotno Vasiljevič str. 193, ki meni, da je v primeru § 389 od. 1 Kp. moči izreči pogojno obsodbo.

ki so navedeni v materialnem zakonu (§§ 65, 66 Kz.).⁵ Če je dana pogojna obsodba ob pogoju, da poravna obtoženi škodo v določenem roku (§ 65 od. 3 Kz.), ga pouči sodnik tudi o določbi § 66 od. 3 Kz. Če je odrejen med preskusno dobo zaščitni nadzor (§§ 56, 68 od. 2 Kz.), ga opozori sodnik na odredbe § 63 ur. o oč. odr. Pouk (§ 288 od. 3 Kp.) se zapiše v razpravni zapisnik (§ 244 od. 3 Kp.). Predpis § 288 od. 3 Kp. je seveda zgolj instruksijski; če ga sodnik ne da, ne zagreši kršitve zakona v smislu § 336 Kp., ker ne gre za predpis, čigar uporabo odreja zakon kot pogoju, da postopek ali opravilo velja (§ 336 št. 4 Kp.).

2.) Izglasovanje pogojnosti obsodbe (§ 78 Kp.). Po § 78 od. 2 Kp. je treba ločeno glasovati o odločbi o krivdi in o odločbi o kazni. Iz te določbe v zvezi z določbo § 281 št. 3 in 4 Kp. se vidi, da mora senat najprej glasovati o kazni, nato pa šele o pogojnosti obsodbe (§ 281 št. 4 Kp.); to pa že zaradi tega, ker se pogojnost tiče ne-le odločbe o kazni, marveč v bistvu tudi krivdoreka.

IV. Katero sodišče izreka in preklicuje pogojno obsodbo?

Pogojno obsodbo izreče sodišče v sodbi. Pogojno obsodbo pa sme izreči tudi višje sodišče, ko sodi o pravnem leku. Za preklic pogojne obsodbe je po § 422 od. 1, st. 2 Kp., §§ 66, 67 Kz. pristojno ono sodišče, ki sodi o dejanju, zbog katerega se preklicuje pogojna obsodba. Določba § 422 od. 1 Kp. govori le o preklicu pogojne obsodbe zbog novega kaznivega dejanja. Če se pa preklicuje pogojna obsodba zbog tega, ker ni obsojeni v določenem roku poravnal škode (§§ 65 od. 3, 66 od. 3 Kz.), izreče preklic sodišče I. stopnje (§ 66 od. 3 Kz.). Prav to velja, če se izreče preklic zbog tega, ker je obsojeni kršil naredbe zaščitnega nadzora (§§ 56, 68 od. 2 Kz., § 63 ur. o oč. odr.).

Odločbo, da je potekla preskusna doba brez prikora, izreče sodišče, ki je sodilo v prvi stopnji (§ 422 od. 1 Kp.).

V. Oblika odločbe o pogojni obsodbi in odločbe o preklicu. 1.) Odločba o pogojni obsodbi je sestaven del sodbenega izreka. Določba § 281 št. 4 Kp. pravi, da je v obsodilni sodbi, v dispozitivnem delu, navesti tudi „ali je obtoženi

⁵ Osnutek s. k. z. 1910 (§ 75) odreja: „Po prečitaniu sodbe, s katero je odrejena odložitev izvršitve sodbe, pojasni predsednik obtožencu odredbe zakona o pogojni obsodbi in ga opozori na resnost dolžnosti, ki izhajajo zanj iz teh predpisov, in na to, da se bo izrečena kazen izvršila, ako stori v določenem roku kaj, kar bi se protivilo predpisom tega ali drugih zakonov.“

obsojen pogojno". Po določbi § 332 od. 2 Kp. pa je pogojna obsodba del odločbe o kazni. To ni povse točno, ker se pogojnost ne tiče le odločbe o kazni, marveč deloma tudi odločbe o krivdi; o tem bomo še podrobneje govorili pozneje (VIII., 2). Iz procesno ekonomskih razlogov pa je določba § 332 od. 2 Kp. umestna in potrebna. Sodišča formulirajo odločbo o pogojni obsodbi navadno tako, da se „izvršitev izrečene kazni odloži po § 65 Kz. za dobo ... let.“ Ta stilizacija je sicer prevzeta iz besedila zakona (§ 65 od. 1, st. 1 Kz.), ne ustreza pa duhu zakona; v določbah §§ 65 do 68 Kz. je namreč uzakonjena čista pogojna obsodba, ne pa pogojni odpust kazni, o čemer bomo še pozneje govorili. Boljše bi bilo torej izreči v dispozitivnem delu sodbe, da se obtoženi obsodi na kazen ... „pogojno za dobo ... let.“ Tako se izraža tudi kazenski postopnik v določbi § 281 št. 4. Pogojnost se tiče u č i n k a krivdoreka, ne le odločbe o kazni.

Normalno je, da se izreče obsodba nepogojno; pogojna obsodba je pravna dobrot, ki jo daje sodišče izjemoma, fakultativno po prosti presoji. Zato je treba pogojnost obsodbe obrazložiti v sodbenih razlogih (§§ 292 št. 3, 293 Kp). Obrazložitve pa ni treba glede tega, da je izreklo sodišče nepogojno obsodbo, dasi je bila predlagana pogojna.

Odločilno za to, ali se naj izreče pogojna obsodba, je edinole dejstvo, ali je obtoženi popravlјiv. Zakon izraža to z besedami „... ako (sodišče) meni, da se more utemeljeno pričakovati, da se bo obsojeni v bodočnosti vzdrževal izvršitve kaznivih dejanj, tudi če se obsodba ne izvrši ...“ (§ 65 od. 1, št. 1 Kz.). V drugem odstavku § 65 Kz. pa daje zakon sodniku navodila, kako naj oceni ali je obtoženi popravlјiv. Sodišče ni dolžno dati pogojno obsodbo, dasi so podani vsi pogoji, navedeni v drugem odst. § 65; sme jo pa dati, dasi teh pogojev ni.⁶ Zadostuje, da je sodišče mnenja, da je pogojna obsodba in concreto umestna, ker je obtoženi popravlјiv. Vse okolnosti, ki opravičujejo in concreto kriterij popravlјivosti, mora sodnik navesti v razlogih sodbe, da more višje sodišče presoditi, ali je obtoženi vreden pravne dobrote po § 65 Kz.

2.) Oblika odločbe o preklicu pogojne obsodbe. Preklic pogojne obsodbe zaradi novega kaznivega dejanja (§§ 66, 67 Kz.) se izreče praviloma v sodbi

⁶ Stol sedmorice odd. B v Zagrebu je izrekel z odločbo z dne 24. 11. 1956 Kre. 220/56, da je moči izreči pogojno obsodbo, dasi obtoženi dejanja ni priznal, če so podani drugi razlogi, ki kažejo na to, da je obtoženi popravlјiv.

(anal. § 281 št. 4 Kp.), s katero se sodi kaznivo dejanje, zbog katerega se pogojna obsodba preklicuje. Po analogiji določb §§ 281 št. 4 m 352 od. 2 Kp. spada tudi preklic v dispozitivni del sodbe, in sicer v odločbo o kazni. Če ni sodnik preklical pogojne obsodbe v sodbi n. pr. zbog tega, ker zanjo ni vedel ali jo je prezrl, jo preklic z rešitvijo (§ 422 od. 1 Kp.).

Preklic pogojne obsodbe po §§ 65 od. 3, 66 od. 3 Kz., ker obsojeni ni v določenem roku poravnal storjene škode ali ker se ni pokoraval odredbam zaščitnega nadzora (§ 68 od. 2 Kz. § 65 ur. o oč. odr.), se izreče seveda vedno v obliki rešitve.

VI. Pravni leki zoper odločbo o pogojni obsodbi. Odločba o kazni vsebuje hkrati tudi ev. odločbo o pogojni obsodbi (§ 352 od. 2 Kp.). Če gre za senatno sodbo, se pobija odločba o pogojni obsodbi z nepopolnim prizivom (§ 352 Kp.), z revizijo pa tedaj, če je sodišče kršilo zakon (§ 357 št. 3 Kp.) v določbah §§ 65—68 Kz., če je n. pr. izrekel pogojno obsodbo, dasi po zakonu ni dopustna. Če pa sodišče odreče pogojno obsodbo, dasi so podani vsi pogoji, navedeni v drugem odst. § 65 Kz., s tem ne krši zakona, ker je pogojna obsodba fakultativna.

Pogojna obsodba, ki jo je izrekel sodnik poedinec, se pobija s popolnim prizivom (§ 392 št. 3, § 357 št. 3 in § 392 št. 1 Kp.).

Ker vsebuje odločba o kazni tudi odločbo o pogojni obsodbi (§ 352 od. 2 Kp.), sme višje sodišče, če je na splošno vložen priziv „zoper odločbo o kazni“ (§§ 352, 392 št. 2 Kp.) ali če je vložen popoln priziv v obtoženčevo korist zoper odločbo o krivdi (§ 392 od. 2 Kp.), dati ali ukiniti pogojnost obsodbe, dasi pritožilec tega v pravnem leku ni izrečno uveljavil. Višje sodišče pa sme v tem primeru tudi zgolj skrajšati ali podaljšati preskusno dobo. Seveda sme višje sodišče razveljaviti pogojnost obsodbe ali podaljšati preskusno dobo le tedaj, če je vložen pravni lek v škodo obtoženca; nasprotno pa sme višje sodišče pogojno obsodbo dati ozir. preskusno dobo skrajšati le, če je vložen pravni lek v obtoženčevo korist.

Reformatio in pejus (§ 327 Kp.). Pogojna obsodba je praviloma milejša kakor nepogojna, in sicer zato, ker daje pogojna obsodba možnost zakonske rehabilitacije po § 68 od. 3 Kz. Če je vloženi pravni lek le v obtoženčevo korist, višje sodišče praviloma ne sme spremeniti pogojne obsodbe v nepogojno in to niti tedaj, če omili kazen ali če spremeni hkrati kvalifikacijo dejanja v obtoženčevo korist.

Seveda se dajo misliti tudi primeri, ko je nepogojna obsodba milejša kot pogojna n. pr. nekdo je bil pogojno obsojen zbog zločinstva tatvine (§ 71 št. 4 Kz.), višje sodišče pa vidi v dejanju le prestop ek prepovedane samopomoči po § 383 Kz. ter obsodi obtoženca nepogojno na denarno kazen. Striktno mejo, kdaj je kljub določbi § 327 Kp. dopustno spremeniti pogojno obsodbo v nepogojno, je težko določiti, ker je to quaestio facti. Menimo pa, da je taka sprememba dopustna, ne da bi bila kršena določba § 327 Kp., zlasti tedaj, če je bila pogojna obsodba izrečena zbog dejanja, ki onečašča, ali če je bila pogojno izrečena kazen, ki onečašča, višje sodišče pa obsodi obtoženca zbog dejanja ali na kazen, ki ne onečašča.

Sodišče pa krši določbo § 327 Kp. tudi tedaj, če zviša nepogojno kazen ali jo spremeni v strožjo vrsto in jo izreče pogojno. S tem je dejansko izreklo „strožjo“ kazen; to pa po § 327 Kp. ni dopustno. Podana je namreč možnost, da obtoženi to kazen dejansko prestane, če se pogojna obsodba prekliče.

VII. Postopanje po pravnomočnosti pogojne obsodbe, preden potече preskusna doba. Ko postane pogojna obsodba pravnomočna, odredi sodnik, da se sodba izvrši (§ 412 od. 1 Kp.) v onem delu, v katerem je nepogojna in izvršljiva. Pogojna obsodba je, ko postane pravnomočna, izvršljiva v odločbi o stroških, zasebnopravnih zahtevkih in očevalnih odredbah, kolikor jih je moči izreči s pogojno obsodbo in kolikor jih je moči izvršiti, preden se izvrši kazen (n. pr. § 56, 59 Kz.).

Evidenca pogojnih obsodb. Glede evidence pogojnih obsodb niti zakon niti poslovni red ne predpisujeta ničesar; in vendar je taka evidenca potrebna, da je moči ugotoviti, kako je potekla preskusna doba. Sodišča v Sloveniji^{6a} vodijo v ta namen posebne sezname, v katere vpišujejo pogojne obsodbe z označbo preskusne dobe. Če se pogojnost obsodbe prekliče, se zaznamuje preklic tudi v tem spisku. Če pa je potekla preskusna doba brez preklica, predloži pisarna sodniku spis; sodnik poizveduje (pribava kazenskega lista, poizvedbe pri orožništvu i. t. d.), ali je podan kak razlog, zbog katerega je treba pogojnost obsodbe preklicati. Če takega razloga ni, odloči sodnik z interno rešitvijo, da je potekla preskusna doba brez prikora (§ 422

^{6a} Kako poslujejo v tem pogledu sodišča iz področja drugih apelacijskih sodišč, nam ni znano. Vsekakor je potrebno, da predpiše ministrstvo pravde v tem pogledu enoten postopek.

od. 1 Kp.). To rešitev dostavi v izvorniku državnemu tožilstvu, da se izbriše obsodba v kazenskem registru (§ 482 od. 3 Kp., § 68 od 3 Kz.).

Kazenski register. Pogojna obsodba se vpiše kakor vsaka druga obsodba takoj po pravnomočnosti (§ 42 p. r. d. t.) v kazenski list. V p. r. d. t. (§ 49) je predpisano, da se vpiše v kazenski list tudi začetek in konec preskusne dobe. Po § 427 od. 1 Kp. se smejo izvlečki iz kazenskih listov priobčevati le javnim oblastvom. Vpraša se, ali in koliko velja ta določba tudi za pogojne obsodbe. Zakon o tem ne govori. Premotriti pa je sledeče: Če poteče preskusna doba brez prikora, je obsojeni po določbi § 68 od 3 Kz. ex lege rehabilitiran (§ 90 od. 3 Kz.). Po § 482 od. 3 Kp. se sme obsodba po rehabilitaciji (§ 90 od. 3 Kz) priobčevati le sodiščem in državnim tožilstvom. Uspeh rehabilitacije po § 68 od. 3 Kz. in namen ustanove pogojne obsodbe bi se pa preprečil, če bi se pogojna obsodba priobčevala še za časa preskusne dobe tudi drugim oblastvom. Zakon izrečno pravi (§ 68 od. 1. str. 1 Kz.), da za časa preskusne dobe ne nastanejo posledice, združene z obsodbo. Med te posledice pa spada tudi okolnost, da postane obsojeni po pravnomočnosti obsodbe oporečen. Ker pa izgubi pogojna obsodba, potem ko je obsojeni uspešno prestal preskušnjo, ves kazenskopravni učinek, zato tudi za časa preskusne dobe ne more imeti nobenih kazenskopravnih posledic. Tak učinek bi pa imela, če bi se med preskusno dobo priobčevala tudi drugim oblastvom. Zato menimo, da se sme pogojna obsodba za časa preskusne dobe priobčevati le sodiščem in državnim tožilstvom (anal. § 482 od. 3 Kp.).^{8 a}

VIII. Poslovanje s pogojno obsodbo, potem ko poteče preskusna doba:

1.) po preklicu pogojne obsodbe. Obrazec kazenskega lista (§ 42 p. r. d. t.) nima posebne rubrike za preklic pogojne obsodbe.⁹ Če se prekliče pogojna obsodba

⁷ v rubriko 13, rubrika 11 ostane prazna. V rubriki 15 se dodajo kazni besede: „pogojno na leta.“ V rubriki 26 (opombe) se pa vpiše v § 49 p. r. d. t. začetek in konec preskusne dobe: „Preskusna doba od ... do ...“ Kazenski list vpošlje sodišče državnemu tožilstvu takoj, ko je postala pogojna obsodba pravnomočna (§ 127 p. r. k. s., § 42 p. r. d. t.) in sicer vsak list posebej, ne pa periodično.

⁸ Čehosl. osnutek (§ 87) pravi: Za časa preskusne dobe se obsodba ne sme priobčevati..., izvlečki se pa smejo dajati le sodiščem..., javnim oblastvom... pa le pri davanju ali odvzemu javne službe ali pri odobritvi izvrševanja trgovine in industrije ali zaposlitve, pri kateri se zahteva, da uživa imetnik javno zaupanje ali če gre za disciplinski,

iz razlogov §§ 66 od. 1 do 3 Kz. ali po § 65 ur. o oč. odr., se zabeleži preklic v rubriki št. 13 kazenskega lista in s tem označi, da je obsodba postala nepogojna. Če se pa prekliče pogojna obsodba iz razloga § 67 Kz., izreče sodišče (§ 422 od. 1. Kp.) po določbah §§ 62, 64 Kz. enotno kazen, ki se vpiše v kazenski list o novem kaznivem dejanju. Prejšnji kazenski list o pogojni obsodbi, ki se je preklicala, se pa uniči enako kakor v primeru nove obsodbe po § 64 Kz.¹⁰

2.) Potek preskusne dobe brez preklica (§ 68 od. 3 Kz.). Določba § 68 od. 3 Kz. pravi: „Kadar potече preskusna doba, za katero je izvršitev kazni odložena,

administrativni ali fiskalni postopek. To velja tudi za dobave pri licitacijah, če gre za obsodbo, ki... onemogoča, da bi bil obsojeni licitant... Za časa preskusne dobe je obsojeni dolžan le sodišču priznati svojo (pogojno) obsodbo.“

Ta določba socialno ni pravična. Rehabilitiranemu naj se omogoči tudi vstop v državno službo; ne gre, da bi se take osebe naprtila le privatni zaposlitvi. Država sama naj da dober vzgled, in naj pokaže, da misli resno z določbo o rehabilitaciji.

^{8a} Ministrstvo pravde v Beogradu je odredilo z razpisom z dne 20. februarja 1937 št. 83, 443/36, da je treba po § 427 Kp. in § 42 p. r. d. t. po pravnomočnosti obsodbe dostavljati kazenske liste tudi o pogojnih obsodbah pristojnemu drž. tožilstvu, upravi mesta Beograda (za centralni kazenski register) in pristojnemu političnemu oblastvu I. st. Seveda je treba ta oblastva obvestiti tudi o tem, ali je potekla preskusna doba brez prikora in o tem, ali je bila pogojnost obsodbe preklicana. Menimo, da ta razpis ne ustreza duhu zakona, kolikor se tiče pošiljanja kaz. listov po pravnomočnosti pogojne obsodbe.

⁹ Menimo, da bi bil za preklic pogojne obsodbe umesten nastopni postopek: Sodišče vpiše za primer preklica po § 66 Kz. v kazenski list o novem kaznivem dejanju preklic prejšnje pogojne obsodbe v rubriko 14 (kaznivo dejanje) recimo z besedami: „Preklic pogojne obsodbe Kzp... (Celje). „Državno tožilstvo prečta v tem primeru v kazenskem listu v prvotni (pogojni) obsodbi z rdečilom besede „pogojno za... leta“ — v rubriki 15 in besede „preskusna doba...“ v rubriki 26 in vpiše v to rubriko besede „preklic pogojne obsodbe v Kzp... (Celje)“. Če se pa prekliče pogojna obsodba po § 67 Kz., se vpiše v kazenski list o novem kaznivem dejanju v rubriko 14 najprej dejanje iz nove sodbe, nato pa še dejanje iz prve sodbe n. pr. zloč. tatvine po § 316 št. 1 Kz. (novo dejanje) in prestopke zoper telo po § 181 od. 2 Kz. n. pr. iz sodbe okr. sodišča v Celju Kps 100/37, ki je sestavni del te sodbe (rubrika 11). Prvotni kazenski list za dejanje iz pogojne obsodbe mora državno tožilstvo seveda uničiti. Če pa je ta kazen vpisana med drugimi kaznimi v rubriki 25, mora drž. tožilstvo to kazen izbrisati na viden način n. pr. z rdečilom in pripomniti, da je ta sodba sestaven del sodbe Kzp..., navedene pod števil. kaz. lista. V rubriki 15 pa vpiše sodišče enotno kazen, izračunano po določbah §§ 62, 63, 64, 67 Kz.

Če pa je sodišče preklicalo pogojno obsodbo z rešitvijo (§ 422 Kp.), pošlje to rešitev v izvorniku s spisom vred državnemu tožilstvu.

¹⁰ Okrožnica pred. apel. sod. v Ljubljani z dne 2. aprila 1932 preds. 1120/2/29—117.

sodišče pa ne odredi njene izvršitve, se smatra, da obsojeni ni bil obsojen na kazen.“ Sodišče sme seveda odrediti „izvršitev kazni“ le, če prekliče pogojno obsodbo. Preklicati pa jo sme le iz treh razlogov: 1.) zaradi novega kaznivega dejanja, storjenega v preskusni dobi (§ 66 Kz.) ali pred pogojno obsodbo (§ 67 Kz.), 2.) zbog tega, ker ni odškodnina plačana v določenem roku (§§ 65 od. 3, 66 od. 3 Kz.) ali 3.) zbog tega, ker se obsojeni ni pokoraval odredbam, izdanim za čas zaščitnega nadzora. Če torej sodišče ne prekliče pogojne obsodbe, se smatra, da obsojeni „ni bil obsojen na kazen“. Odgovoriti nam je na vprašanje, kaj odredi sodišče, po tem ko je potekla preskusna doba, ne da bi se bila pogojna obsodba preklicala. Določba § 422 od. 1 Kp. pravi: „Če se mora glede pogojno obsojene osebe ugotoviti, ali je preskusna doba potekla brez prikora, rešuje o tem sodišče, ki je o tem sodilo v prvi stopnji...“ Iz teh besed zakona bi se dalo sklepati, da je potrebna rešitev po § 68 od. 3 Kz. le tedaj, če nastane dvom o tem,^{10a} ali je potekla preskusna doba brez prikora. Temu pa ni tako. Sodišče prve stopnje mora v vsakem primeru, če je potekla preskušnja brez prikora, to v rešitvi ugotoviti. Vpraša se le, „kaj“ odredi sodišče po tej rešitvi. Odgovor na vprašanje, kaj odredi sodišče po uspešno prestali preskušnji (§ 68 od. 1 Kz.), je odvisen od tega, kakšen učinek daje zakon pogojni obsodbi: ali ji daje učinek rehabilitacije (čista pogojna obsodba) ali zgolj učinek prestane kazni (pogojni odpust kazni). Zato je treba najprej rešiti vprašanje, kaj misli zakon z besedami, da „obsojeni ni bil obsojen na kazen“ (§ 68 od. 3 Kz.). Iz besedila zakona se ne da jasno posneti, ali je sprejel zakon prvi ali drugi sistem (pogojno obsodbo ali pogojni odpust kazni). V nadpisu 6. poglavja rabi zakon izraz „Pogojna obsodba“, tekst § 65 Kz. pa govori bolj za to, da je uzakonjen pogojni odpust kazni. Iz nadpisa samega se še ne more z gotovostjo sklepati, ali je uzakonjena pogojna obsodba v ožjem pomenu besede. Ta označba se rabi namreč nele za pogojno obsodbo marveč tudi za pogojni odpust kazni in to nele v teoriji marveč tudi v zakonodaji. Tako rabi n. pr. belgijski zakon izraz „pogojna obsodba“, v resnici pa je uzakonil „pogojen odpust kazni“. Gramatikalna interpretacija določb §§ 65 do 68 Kz. torej ne vodi do cilja. Pač pa kaže sistematična in historična interpretacija zakona na to, da je v našem kazenskem zakonu v duhu idej sociološke šole uzakonjena pogojna obsodba v ožjem pomenu besede.

^{10a} Žganec Žorž, Čubinski 173, enako Vasiljevič 262.

Prvi osnutek pogojne obsodbe (srbska nasnova iz l. 1906) smatra, da je imeti pogojno obsodbo po prestani preskušnji za „neobstoječo“. Osnutek srbskega kaz. zak. iz l. 1910 pa določa, da se smatra kazen po prestani preskušnji za „prestano“. Osnutek iz l. 1922 (§72) odreja, da se smatra, da „obsojeni ni bil obsojen na kazen“. To besedilo ima tudi sedanji kaz. zakon (§ 68 od. 3). Obrazložitev k osnutku iz l. 1922 pravi izrečno (str. 88), da dobi obsojeni po prestani preskušnji zakonsko rehabilitacijo, sodba se smatra „za poništeno od samog početka“. Ta obrazložitev ni povse točna; sodba sama ni „poništena“, odstranjene so le njene kazenskopravne posledice. Obrazložitev v motivih osnutka iz l. 1922 velja tudi za naš kaz. zakon, ker je ostal tekst nespremenjen. Ravno iz dejstva, da je zakonodavec v osnutku iz l. 1922 (§ 72) spremenil prvotno besedilo osnutka iz l. 1910 (§ 72) se vidi, da je hotel z besedami tretjega odstavka (§ 68 Kz.) nekaj drugega povedati, kakor je povedal v § 72 osnutka iz l. 1910. Poudariti je hotel očitvidno to, da se pogojnost sodbe ne nanaša na druge odločbe sodbe t. j. na odločbe civilnopravne narave kakor na stroške in odškodnino. Krivdorek sam pa je pogojen le toliko, da izgubi po prestani preskušnji ves kazenskopravni učinek. Poudarek določbe § 68 od. 3 Kz. je torej na besedi „kazen.“

Nič manj važni niso razlogi zakonske sistematike, ki govorijo za to, da je v 6. poglavju kaz. zakona uzakonjena pogojna obsodba z učinkom rehabilitacije. Naš kaz. zakon urejuje stopnje kazenske odgovornosti in uporabo kazensko pravnih sankcij glede na starostno dobo storilca na poseben način. Otroci so kazensko absolutno neodgovorni. Če grešijo zoper kazenski zakon, pridejo le pred varuškega sodnika (§ 26 Kz.). Mlajši maloletniki so relativno kazensko odgovorni; mladinski sodnik mora v vsakem konkretnem primeru ugotoviti, ali so zreli (§ 28 Kz.) ali nezreli (§ 27 Kz.). Pa tudi če so zreli, se ne smejo zoper nje izrekati kriminalne kazni, marveč le vzgojne odredbe (§ 28 Kz.). Če stori mlajši maloletnik kaznivo dejanje, sploh ne nastane kazenski, marveč le vzgojni zahtevek države. Določba § 28 od. 7, §§ 451 od. 5, 452 od. 3 Kp. je le redka izjema. Starejši maloletniki so pa popolnoma kazensko odgovorni; kaznujejo se kakor odrasle osebe. Le za odmero kazni predpisuje zakon (§ 30 Kz.) obligatorno omilitev; stranske kazni pa se zoper nje sploh ne smejo izrekati (§ 30 od. 3 Kz.). Iz navedenega se vidi, da ni pravega prehoda za uporabo sankcij za mlajše in starejše maloletnike. Mlajšega maloletnika, ki

zagreši, preden doseže 17. leto, umor, je moči oddati k večjemu v poboljševalnico; nobena izmed sankcij (§ 28 Kz.) pa mu ne škodi; mlajši maloletnik ostane kljub sankcij neoporečen.¹¹ Starejši maloletnik pa, ki zagreši, ko je dopolnil 17. leto, malenkostno kaznivo dejanje, se kaznuje s kriminalno kaznijo in ostane vse življenje oporečen. Ta prepad v uporabi sankcij se da v praksi premostiti le na ta način, da se obsojajo neoporečeni starejši maloletniki v okviru določbe § 65 Kz. praviloma le pogojno. Seve ima tako pogojno obsojanje starejših maloletnikov praktičen pomen le tedaj, če ima pogojna obsodba po uspešno prestani preskušnji učinek rehabilitacije. Če bi se tolmačila določba § 65 in § 68 od. 3 Kz. v tem smislu, da dobi obsojeni po prestani preskušnji le ugodnost odpuščene kazni, ne bi bilo starejšim maloletnikom in tudi vsem drugim pogojno obsojenim s tem skoro nič pomagano. Delodavec vprašuje le po tem, ali je bil oni, ki išče delo, obsojen (!), prav nič ga ne zanima, ali je kazen prestal ali ne. Iz dejstva, kakor uporablja jugoslovanski kaz. zakon sankcije glede na starostno dobo, se vidi, da bi bil zagrešil zakonodajec sistematično neskladnost, ako bi bil uzakonil v 6. poglavju pogojni odpust kazni, kakor ga je uzakonil n. pr. nemški osnutek kaz. zakona iz l. 1927. (§§ 40—45). Ustanova pogojnega odpusta kazni je vzrasla v tujih zakonodajah ob popolnoma drugačnih pogojih in na podlagi drugačne zakonske sistematike. Nemški zakon v mladinskem sodstvu (§ 9) in avstrijski zakon o mladinskem sodstvu (§ 11) namreč odredjata, da se smejo kaznovati tudi mlajši maloletniki s kriminalnimi kaznimi. Temu sistemu uporabe sankcij se institucija pogojnega odpusta kazni logično in sistematično prilega, za naš zakon pa bi bila taka ustanova tuja cvetka. Sistematiiki našega kazenskega zakona se prilega edinole ustanova pogojne obsodbe z učinkom rehabilitacije.

Da smatra naš zakon pogojno obsojenega po prestani preskušnji za rehabilitiranega (§ 90 od. 3 Kz.), se vidi tudi iz določbe § 68 od. 1., st. 2 Kz., ki pravi: „Dokler traja preskusna doba, ne nastopijo posledice, združene z obsodbo.“ Če bi bil naš kazenski zakon uzakonil pogojni odpust kazni po nemškem vzorcu, bi bila določba § 68 od. 1, st. 2 Kz. odveč in nelogična.¹² Po § 48 od. Kz. izgubi namreč obsojeni

¹¹ Glej članek: „Ali velja kazenski register tudi za mlajše maloletnike?“ Slovenski Pravniki 1935, str. 103.

¹² Nemški osnutek iz l. 1927 seveda nima take določbe, kakor jo ima naš kaz. zakon v določbi § 68 od. 1, st. 2.

častne pravice takoj po pravnomočnosti sodbe, doba izgube pa se računa od dne, ko je kazen prestana, zastarela ali odpuščena. Če je zakonodavec kljub določbi § 48 Kz. nastvaril določbo § 68 od. 1, Kz., je hotel s tem poudariti, da nastopijo kazenskopravne posledice obsodbe le tedaj, če preskušnja ne poteče uspešno t. j. če postane pogojna obsodba zbog preklica nepogojna (definitivna). Pri pogojnem odpustu kazni pa je krivdorek a priori nepogojen, stranske kazni začno teči bodisi da se kazen odpusti bodisi da se izvrši.

Ne glede na vse to, bodi omenjeno še sledeče: Če bi bil zakonodavec res uzakonil v 6. poglavju ustanovo pogojnega odpusta kazni, bi bil oni, ki je obsojen na „pogojno kazni“, glede rehabilitacije (§ 90 Kz.) na slabšem od onega, ki je nepogojno obsojen. Nepogojno obsojeni bi mogli dobiti rehabilitacijo 3 ozir. 5 let po prestani kazni (§ 90 Kz.), pogojno obsojeni pa šele po prestani preskusni dobi, ker je kazni „odpuščena“ šele z dnem, ko uspešno poteče preskusna doba (§ 68 od. 3 Kz.). Oseba, ki ji je bila n. pr. določena preskusna doba na 5 let, bi morala torej čakati na rehabilitacijo dvakrat tako dolgo kakor oseba, ki je bila obsojena nepogojno.¹³

Kazenski postopnik, kakor omenjeno, ne predpisuje, kako je poslovati s pogojno obsodbo, če poteče preskusna doba brez prikora (§ 68 od. 3 Kz.). Zato je postopati v tem primeru per analogiam tako, kakor je odrejeno za primer sodne rehabilitacije (90 od. 3 Kz.). Za ta primer predpisuje zakon v določbi § 482 od. 3 Kp., da se „obsodba“ izbriše v kazenskem registru (§ 47 p. r. d. t.) in da se smejo dati izvlečki iz kazenskega registra o taki obsodbi le sodiščem in državnim tožilstvom, obsojeni sam pa da ni dolžan priznavati te obsodbe niti pred sodiščem niti pred drugimi oblastvi.

Čim je torej potekla preskusna doba, ne da bi bila pogojna obsodba preklicana, ugotovi sodeči sodnik to z interno rešitvijo.¹⁴ To rešitev priobči (§ 80 Kp.) državnemu tožilstvu s spisom vred, da se izbriše obsodba v kazenskem registru analogno tako kakor je to predpisano v § 482 od. 3 Kp., § 47

¹³ Tudi večji del jugoslovanske pravne literature je mnenja, da ima pogojna obsodba po prestani preskušnji učinek rehabilitacije tako: Živanovič. Osnovi. Izmene i dopune 1930 str. 83, L. Urošević 135, Čubinski 173, Dolenc Tolmač 141, 148, Vasiljevič. Uslovna osuda 1935—258 in nasl., nasprotno Dolenc Slovenski Pravnik 1933, št. 1, Sistem 119, Ačimovič, Žganec Žorž.

¹⁴ To interno rešitev pošljejo okrožna in okrajna sodišča v izvirniku s spisom vred (§ 80 Kp.) državnemu tožilstvu. Državno tožilstvo vpiše pod rubriko 26 besede: „Preskusna doba potekla brez prikora.“ Take kazenske liste je kakor pri sodni rehabilitaciji (§ 90 od 3 Kz.) vidno označiti n. pr. z rdečilom, da je obsodba izbrisana.

p. r. d. t. za sodno rehabilitacijo (§ 90 od. 3 Kp.).¹⁵ Ta rešitev sodečega sodišča ima seveda le deklaratorni pomen. Če se naknadno izkaže kako dejstvo, zbog katerega se mora (§ 66 od. 1 in 3, § 67 od. 1 Kz.) ali sme (§§ 66 od. 2, 67 od. 2 Kz., § 65 ur. o oč. odr.) preklicati pogojna obsodba, odredi ozir. sme odrediti sodnik (glej IV) preklic kljub gorenji rešitvi, ker je ta rešitev zgolj deklaratornega značaja.

Pravne posledice pogojne obsodbe, če poteče preskusna doba brez prikora, so torej sledeče:

1.) Krivdorek izgubi ves kazenskopравни učinek; v moči ostanejo le civilnopravne posledice obsodbe. Krivdorek ostane formalno v moči. Krivdorek torej ni po vsej svoji vsebini pogojen. Če bi se smatralo, da ni več obsodbe (krivdoreka), ko poteče preskušnja, potem obsojeni tudi ne bi bil dolžan plačati stroške in odškodnino, saj so stroški in odškodnina le akcesorij odločbe o krivdi. Če ne bi bilo več krivdoreka, tudi ne bi bilo več odločbe o stroških in odškodnini. Prav tak učinek ima na krivdorek tudi sodna rehabilitacija po § 90 od. 3 Kz.; določba § 90 od. 3, zadnji stavek pravi izrečno: „Z izbrisom obsodbe (krivdoreka) se ne morejo kršiti pravice tretje osebe na povračilo škode.“

2.) Kazen se smatra, kakor da ni bila izrečena (§ 68 od. 3 Kz.).

3.) Stranske kazni ne dobijo moči, ker niti za časa preskusne dobe ne nastopijo nobene posledice obsodbe (§ 68 od. 1, st. 2 Kz.).

4.) Očuvalne odredbe niso kazni, zato se ne morejo po našem zakonu izreči pogojno.¹⁶ Očuvalne odredbe, kolikor se dajo v pogojni obsodbi izreči, teko tudi za čas preskusne dobe n. pr. §§ 56, 59 Kz.

5.) Obsojeni dobi rehabilitacijo ex lege (§ 68 od. 3 Kz.) t. j. avtomatično. Za to rehabilitacijo ni treba ugotovitve, da se je obsojeni za časa preskusne dobe „dobro vedel“ (§ 90 od. 3 Kz.).

6.) Obsojeni ostane neoporečen.

7.) Stroški in odškodnina se plačajo tudi po prestani preskušnji, zato ker so bili spočetka izrečeni nepogojno in ker ostane krivdorek v moči, izgubi le ves kazenskopравни učinek.

¹⁵ Višje državno tožilstvo v Ljubljani je odredilo (odredba z dne 2. 4. 1932 Ks 825/31), da se morajo po anal. § 482 od. 3 Kp. uradoma izbrisati iz kazenskega registra pogojne obsodbe, če poteče preskusna doba brez prikora (§ 68 od. 3 Kz.).

¹⁶ drugače čeh. o. (§ 86).

8.) V kazenski list se vpiše, da je potekla preskusna doba brez prikora. S takim kazenskim listom postopa državno tožilstvo anal. po predpisu § 482 od. 3 Kp., § 47 p. r. d. t.

9.) Obtoženi ni dolžan priznati obsodbo pred sodiščem in drugimi oblastvi.

10.) Obsodba se ne šteje niti za povrat niti za ponovitev niti kot obtežilna okolnost.

11.) Obsojeni sme biti ponovno pogojno obsojen.¹⁷

12.) Pogojna obsodba se sme uporabiti po § 311 od. 2 Kz. za dokaz resničnosti.¹⁸

Pogojna obsodba in amnestija ozir. pomilostitev. Amnestija (čl. 30 ust.) po pravnomočni obsodbi učinkuje tako kakor rehabilitacija (§ 90 od. 3 Kz.). Pri pogojni obsodbi, če je postala pravnomočna, ima amnestija ta pomen, da se obsojencu odpusti preskušnja; on dobi rehabilitacijo že z amnestijo, ne šele z dnem, ko poteče preskusna doba brez prikora (§ 68 od. 3 Kz.). Če pa je potekla preskusna doba brez prikora, amnestija nima več učinka,¹⁹ ker je obsojeni že ex lege (§ 68 od. 3 Kz.) rehabilitiran.

Drugače je s pomilostitvijo. S pomilostitvijo se odpušča le kazen. Kazen pa je za časa preskušnje še pogojna. Če se da torej pomilostitev za pogojno obsodbo, ima ta pomilostitev le ta učinek, da se kazen odpusti za primer, da postane obsodba nepogojna t. j. za primer, ako se pogojnost prekliče. Ali je umestno dajati pomilostitev za pogojne obsodbe, je drugo vprašanje. Amnestijski ukaz z dne 6. januarja 1935 št. 1900 izvzema iz vrst amnestiranih in pomiloščenih oseb izrečno one, ki so bile pogojno obsojene (točka IV, 5). Z razpisom z dne 31. januarja 1935 št. 11056 pa je ministrstvo pravde odredilo, da velja prej omenjeni amnestijski ukaz za primer, če se pogojna obsodba prekliče.

¹⁷ Nekateri inozemski zakoni odredjajo, da se sme dati pogojna obsodba isti osebi le enkrat.

¹⁸ Glej članek: Zaščita časti po novem kaz. zakonu. Poseben odisek iz Slov. Pravnika št. 3—4, 1932 str. 29 in 43.

¹⁹ Nekateri pisci so mnenja, da ima amnestija večji učinek kakor rehabilitacija. To mnenje se nam ne zdi pravilno, ker pravi določba § 30 ust. izrečno, da amnestija ne učinkuje na pravice tretjih oseb t. j. na odločbo o odškodnini in stroških. S tem pa hoče zakon povedati očitvidno le to, da izgubi krivdorek z amnestijo zgolj svoj kazensko-pravni učinek kakor pri rehabilitaciji po § 90 od. 3 Kz. ali pri oni po § 68 od. 3 Kz. (Glej članek: Kazenskoppravna vprašanja v jugoslovan-skem pomilostitvenem pravu. Slov. Pravniki 1935 št. 11, 12).